

Obsah

Úvod a metoda	1
Artefaktuální rámec nového pojetí neolitu	3
1. Společnosti předovýchodního neolitu	7
1.1. Význam chronologických systémů	7
1.2. Předkeramický neolit (PPNA)	8
1.3. Starší a střední období předkeramického neolitu (EPPNB a MPPNB)	9
1.4. Pozdní období předkeramického neolitu (LPPNB)	11
1.5. Předkeramický neolit (PPNC)	11
1.6. Keramický neolit (PN)	12
1.7. Analýza neolitických domů ve střední Anatolii	14
2. Domy s lineární keramikou	17
2.1. Situační analýza domů s lineární keramikou	17
2.2. Úvod do typologie domů lineární keramiky	18
2.3. Demografie	19
2.4. Představy o společenské roli domu a jeho dílů	21
2.5. Status obyvatel podle částí domu	22
2.6. Dovednost	22
2.7. Individuální dovednost při stavbě domů	23
2.8. Sídlení, stavění a společnost	25
2.9. Scénář pro počátek neolitických staveb	26
2.10. Jedno obydlí	27
2.11. Uvnitř a venku	28
2.12. Dvorce	29
2.13. Centrální sídliště a jejich hierarchie v regionu	30
3. Domy, ekofakty a artefakty	32
3.1. Vývoj typologie bylanských domů	32
3.1.1. Data	32
3.2. Revize typů nejistě zařazených domů	36
3.3. Funkční interpretace půdorysů bylanských domů	37
3.4. Domy a zvířecí kosti	38
3.4.1. Zvířecí kosti na ploše sídliště CCF	38
3.4.2. Zvířecí kosti u domů na lokalitě CCF	39
3.4.3. Zvířecí kosti u domů na lokalitě Bylany	39
3.5. Diferenciace sídliště a domů podle zvířecích kostí	41
3.6. Domy a kamenné nástroje	41
3.6.1. Funkční typy štípané industrie v domech	41
3.6.2. Základní formy broušené industrie u domů	42
3.6.3. Kategorie horních drtidel u domů	42
3.6.4. Kategorie dolních drtidel u domů	43
4. Domy a keramika	44
4.1. Základní segmenty nádob v prostoru domů	44
4.2. Funkční sady nádob u domů	44
4.3. Kategorie zdobených nádob u domů	44
4.4. Techniky lineární výzdoby u domů	45
5. Sociologie výzdoby na lineární keramice	47
5.1. Základní motivy	47

5.2. Doplňkové ornamenty	48
5.2.1. První a druhý interval	49
5.2.2. Třetí interval	50
5.2.3. Čtvrtý interval	51
5.2.4. Pátý interval	51
5.2.5. Šestý interval	51
5.3. Genealogická role lineárního ornamentu	51
5.4. Souvislosti	59
5.4.1. Užitková a společenská role keramických tvarů	59
6. Status a role kamenných nástrojů	62
6.1. Kamenné nástroje	62
6.2. Kamenné nástroje a obyvatelé v domech	63
7. Ideové dědictví	66
7.1. Antropomorfní a zoomorfní plastika na Předním východě	66
7.2. Antropomorfní a zoomorfní plastika v Egejidě a na Balkáně	68
7.3. Figurální plastika v Adriatické oblasti	69
7.4. Dědictví předovýchodních tradic ve střední Evropě	69
7.5. Ideologie spojená s lineární keramikou	71
8. Vývoj neolitické společnosti ve střední Evropě (5500 – 4500 BC)	73
8.1. Modely neolitické společnosti	73
8.1.1. Kulturně-historický model středoevropského neolitu	73
8.1.2. Kritika kulturně-historického modelu	73
8.1.3. Možnosti společenského modelu	74
8.2. Hierarchie obydlí	76
8.2.1. Velké domy	76
8.2.2. Neolitické domy a vývoj populace	76
8.3. Hierarchie zemřelých	77
8.3.1. Prestižní výbava v hrobech	77
8.4. Společenská hierarchie v neolitu	78
9. Struktura obyvatel na neolitickém sídlišti	81
9.1. Diferenciace sídliště a domů podle zvířecích kostí	81
10. Artefakty a typy domů s lineární keramikou	82
10.1. Kamenné nástroje a obyvatelé v domech	82
10.2. Keramika a obyvatelé v domech	82
10.3. Společenský význam artefaktů podle typů domů	84
11. Diferenciace obyvatel domů podle artefaktů	85
11.1. Diferenciace sídliště ekonomická a ideologická	85
11.2. Diferenciace společnosti podle domů	86
11.3. Diferenciace populace podle domů	87
11.4. Společenská role artefaktů a společenský status jejich obyvatel	88
12. Shrnutí	89
Exkurz 1. Přehledná chronologie Předního východu	91
E1.1. ASPRO	91
E1.2. CANeW	92
E1.3. TAY	94
Exkurz 2. Inspirace evoluční biologií	95
Summary	97
Literatura	104

Rejstřík	113
Seznam obrázků	118
Seznam tabulek	119
Celkové plány	120
Barevné přílohy	121

Summary

Table of contents

Introduction and Methodology	1
Artefactual frame of the new Neolithic conception	3
1. The societies of the Near-Eastern Neolithic	7
1.1. The significance of chronological systems	7
1.2. Pre-Pottery Neolithic (PPNA)	8
1.3. Early Pre-Pottery Neolithic and Middle Pre-Pottery Neolithic (EPPNB, MPPNB)	9
1.4. Late Pre-Pottery Neolithic (LPPNB)	11
1.5. Pre-Pottery Neolithic (PPNC)	11
1.6. Pottery Neolithic (PN)	12
1.7. Analysis of Neolithic houses in central Anatolia	14
2. Linear Pottery houses	17
2.1. Situation analysis of Linear Pottery houses	17
2.2. Introduction to the typology of Linear Pottery houses	18
2.3. Demography	19
2.4. Notions of the social role of houses and their individual parts	21
2.5. Status of inhabitants based on the house parts	22
2.6. Skill	22
2.7. Individual skill while building houses	23
2.8. Settling, building and society	25
2.9. A scenario for the conception of Neolithic buildings	26
2.10. A house	27
2.11. Inside and outside	28
2.12. Yards	29
2.13. Central settlements and their hierarchy within the region	30
3. Houses, biofacts and artefacts	32
3.1. The evolution of the typology of Bylany houses	32
3.1.1. Data	32
3.2. Revision of the inconclusively classified house types	36
3.3. Functional interpretation of the ground plans of Bylany houses	37
3.4. Houses and animal bones	38
3.4.1. Animal bones in the CCF settlement area	38
3.4.2. Animal bones at individual houses in the CCF locality	39
3.4.3. Animal bones at individual houses in Bylany	39
3.5. Differentiation of settlements and houses based on animal bones	41
3.6. Houses and stone tools	41
3.6.1. Functional types of chipped stone industries at individual houses	41
3.6.2. Basic forms of polished stone industries at individual houses	42
3.6.3. Categories of upper stones at individual houses	42
3.6.4. Categories of lower stones at individual houses	43
4. Houses and pottery	44
4.1. Basic segments of containers at individual houses	44
4.2. Functional sets of containers at individual houses	44
4.3. Categories of decoration of containers at individual houses	44
4.4. Linear decoration techniques at individual houses	45

5. Sociology of Linear Pottery decoration	47
5.1. Basic motifs	47
5.2. Supplementary ornaments	48
5.2.1. First and second interval	49
5.2.2. Third interval	50
5.2.3. Fourth interval	51
5.2.4. Fifth interval	51
5.2.5. Sixth interval	51
5.3. Genealogical role of the linear ornament	51
5.4. Connections	59
5.4.1. Functional and social role of pottery shapes	59
6. Status and role of stone tools	62
6.1. Stone tools	62
6.2. Stone tools and inhabitants of individual houses	63
7. Ideological legacy	66
7.1. Anthropomorphic and zoomorphic sculpture in the Near East	66
7.2. Anthropomorphic and zoomorphic sculpture in Egeis in the Balkans	68
7.3. Figurative sculpture in the Adriatic	69
7.4. Legacy of Near-Eastern traditions in Central Europe	69
7.5. Ideology of Linear Pottery	71
8. Evolution of Neolithic society in Central Europe (5500 BC - 4500 BC)	73
8.1. Models of Neolithic society	73
8.1.1. Cultural-historical model of the Neolithic in Central Europe	73
8.1.2. Criticism of the cultural-historical model	73
8.1.3. Social model options	74
8.2. Hierarchy of houses	76
8.2.1. Large houses	76
8.2.2. Neolithic houses and the evolution of population	76
8.3. Hierarchy of the dead	77
8.3.1. Prestigious equipment of tombs	77
8.4. Social hierarchy in the Neolithic	78
9. Population structure in a Neolithic settlement	81
9.1. Differentiation of settlements and houses based on animal bones	81
10. Artefacts and types of Linear Pottery houses	82
10.1. Stone tools and inhabitants of individual houses	82
10.2. Pottery and inhabitants of individual houses	82
10.3. Social significance of artefacts based on house types	84
11. Differentiation of houses based on artefacts	85
11.1. Economic and ideological differentiation of the settlement	85
11.2. Differentiation of society based on house type	86
11.3. Differentiation of population based on house type	87
11.4. Social role of artefacts and social status of inhabitants	88
12. Summary	89
Excuse 1. An overview of the Near East chronology	91
E1.1. ASPRO	91
E1.2. CANeW	92
E1.3. TAY	94
Excuse 2. Evolutionary biology as a source of inspiration	95

Summary	97
Index	104
Table of figures	113
Table of charts and tables	118
Overall plans	119
Colour appendix	121

Acknowledgements

I would like to thank to all the employees of the ARU department in Kutná Hora, who have ceaselessly strived to create convenient working conditions for me under the guidance of R. Šumberová and L. Jiráň, the director of the ARU department in Prague. Namely I would like to thank L. Kombercová and J. Komberc of the ARU in Kutná Hora for helping me with the preparation of materials; O. Vlasák and J. Poupová for their help with the manuscript; and, last but not least, I would like to thank M. Končelová for her help with the completion of image documentation of the overall plan and the digitalisation of map details. I would also like to give my thanks to everyone who has worked with me within the grant project, which represents a certain reward for the long-standing effort for a comprehensive evaluation of archaeological field study begun by our predecessors in the 1950s. Further thanks are due to my immediate family.

In 2011, the project was awarded the Prize of the Academy of Sciences of the Czech Republic for Scientific Result by the President of the Academy.